

دانشگاه مک‌گیل
مونترآل - کانادا

مؤسسه مطالعات اسلامی

دانشگاه تهران
تهران - ایران

ششمین مسابقه گفتار

درمباحث

علمی و ادبی و فلسفی و گزارش سفرهای علمی

و

یادبود بزرگان علم و دانش

از

دکتر مهدی محقق

تهران ۱۳۸۵

سلسله دانش ایرانی

۶۰

مجموعه متون و مقالات تحقیقی و ترجمه

زیر نظر

دکتر مهدی محقق

انتشارات

مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران - دانشگاه مک گیل

خیابان انقلاب، شماره ۱۰۷۶ تلفن ۶۶۷۰۷۲۱۳-۶۶۷۲۱۳۳۲

دورنگار ۸۸۰۰۲۳۶۹، صندوق پستی ۱۳۳-۱۴۵-۱۳، تهران

تعداد ۱۰۰۰ نسخه از چاپ اول

کتاب ششمین بیست گفتار

از دکتر مهدی محقق

لینوگرافی باختر، چاپ دلاهو، صحافی کیانی

چاپ و ترجمه و اقتباس از این کتاب منوط به اجازه

مؤسسه مطالعات اسلامی است.

شابک X-۳۲-۵۵۵۲-۹۶۴ ISBN : 964-5552-32-x

بها: ۴۰۰۰ تومان

تهران ۱۳۸۵

محقق، مهدی، ۱۳۰۸ -

ششمین بیست گفتار در مباحث علمی و ادبی و فلسفی و گزارش سفرهای علمی و یادبود بزرگان علم و دانش / از مهدی محقق. -- تهران: مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران - دانشگاه مک گیل، ۱۳۸۴. ۳۹۶ ص. -- (سلسله دانش ایرانی؛ ۶۰. مجموعه متون و مقالات تحقیقی و ترجمه / زیر نظر مهدی محقق)

ISBN : 964-5552-32-x

۴۰۰۰ ریال

فهرستویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

ص.ع. لاتینی شده:

Mehdi Mohaghegh. Shishumin bist guftar

the six twenty treatises on literature.

کتاب حاضر به مناسبت یادبود سی و هفتمین سال تأسیس مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران - دانشگاه مک گیل ۱۴ دیماه ۱۳۴۷ - ۴ زانویه ۱۹۶۹ منتشر گردیده است. کتابنامه: به صورت زیرنویس.

نمایه.

۱. مقاله‌های فارسی -- قرن ۱۴، ۲. فلسفه اسلامی -- مقاله‌ها و خطابه‌ها، ۳. علوم -- کشورهای اسلامی

-- تاریخ. ۴. محقق، مهدی، ۱۳۰۸ -- سفرها، الف. دانشگاه تهران. مؤسسه مطالعات اسلامی. ب. عنوان.

۸۵۲/۶۲

ش ۸۲۰۳/ع ۲۶ PIR

۱۳۸۵

۸۴-۳۳۴۳۵

کتابخانه ملی ایران

فهرست مطالب کتاب

- ۱- تعلیقات بر دیوان ناصر خسرو ۱
- ۲- نهضت ترجمه در جهان اسلام و رساله حنین ترجمان ۲۵
- ۳- ابن سینا ۴۷
- ۴- گزارش سفر علمی به کشور مجارستان، تیرماه ۱۳۸۱ ۷۵
- ۵- مرحوم سید محمد کاظم عصار تهرانی ۸۹
- ۶- فقه و تفقه و فقیه و متفقه، مرحوم میرزا محمد علی مدرّس تبریزی ۱۰۳
- ۷- گزارش سفر علمی به هفت کشور عربی ۱۱۷
- ۸- خاطراتی از مرحوم شهید مرتضی مطهری ۱۵۵
- ۹- گزارش همایش بین‌المللی قرطبه و اصفهان: دو مکتب فلسفه اسلامی در شرق و غرب، اصفهان ۷-۹ اردی بهشت ۱۳۸۱ ۱۶۵
- ۱۰- قطب‌الدین شیرازی ۱۸۱
- ۱۱- گزارش شرکت در نخستین کنگره فلسفه در جهان معاصر

شش / ششمین بیست گفتار

- ۱۹۱ بغداد ۱۲-۱۴ بهمن ماه ۱۳۷۸
- ۲۰۵ ۱۲- مرحوم میرزا مهدی مدرّس آشتیانی
- ۲۱۵ ۱۳- فلسفه در جهان اسلام و ضرورت برگزاری همایش قرطبه و اصفهان
- ۱۴- گزارشی کوتاه از سفر علمی به کشور تاجیکستان سمپوزیوم
بین‌المللی روزگار و آثار و افکار ناصر خسرو شهر دوشنبه،
شهریور ۱۳۸۲ / سپتامبر ۲۰۰۳
- ۲۳۳ ۱۵- سیری اجمالی در مقدمه شرح حکمة الاشراق از قطب‌الدین شیرازی
- ۲۵۱ ۱۶- ابوریحان بیرونی
- ۲۶۱ ۱۷- مرحوم شیخ محمدتقی آملی
- ۲۷۵ ۱۸- المؤید فی الدّین داعی الدّعاة شیرازی
- ۲۸۳ ۱۹- عبدالحمید بدیع الزّمانی کردستانی
- ۲۹۵ ۲۰- مرحوم حاج شیخ عبّاسعلی محقّق واعظ خراسانی
- ۳۱۵ فهرست نامهای اشخاص و طوایف و گروه‌ها
- ۳۴۹ فهرست موضوعی یکصد و بیست مقاله که در
- ۳۸۱ بیست‌گفتارهای ششگانه آمده است

پیشگفتار

سپاس و ستایش خداوند بزرگ را که چنان توفیقی به راقم این سطور ارزانی داشت که اکنون ششمین بیست‌گفتار خود را به اهل علم و جویندگان دانش تقدیم می‌نماید. نخستین بیست‌گفتار او در سال ۱۳۵۵ به وسیله مؤسسه مطالعات اسلامی منتشر گشت. مطالب کتاب چنان تازه و بدیع بود که پیش از نشر، پروفیسور ژوزف فان اس Josef Van Ess استاد برجسته دانشگاه توپینگن آلمان خواست که آن مقالات را مورد مطالعه قرار دهد و نگارنده از ایشان خواهش کرد که آنچه در ضمن مطالعه درباره آن مقالات به نظر شریفشان می‌رسد یادداشت کنند. ایشان مقاله‌ای محققانه مرقوم فرمودند و مطالب کتاب که مربوط به تاریخ فلسفه و علوم و کلام و عقائد و فرق اسلامی بود با یک رشته‌ای دقیق در جریان تاریخ اندیشه و فکر در ایران بهم

ارتباط و پیوند دادند که این ابتکار ایشان نشانه تسلط به مطالب و تبحرشان در علوم و معارف اسلامی بود. مرحوم استاد احمد آرام که شیفته آن مقاله گردیده بودند با لطف خاصی که به من داشتند به ترجمه فارسی آن مبادرت ورزیدند تا مورد استفاده اهل علم به ویژه نسل جوان و دانشجویان قرار گیرد.

در سال ۱۳۶۳ به پایمردی استاد آرام - رحمه الله علیه - شرکت انتشار به چاپ دوم آن مبادرت ورزید که به موازات اقبال اهل علم و دانشجویان به کتاب، آن چاپ هم زود تمام شد تا آنکه چاپ سوم آن با عنوان نخستین بیست گفتار در سال ۱۳۸۳ به وسیله مؤسسه مطالعات اسلامی چاپ و در دسترس دانش پژوهان قرار گرفت. در طی سالهای بعد دوستان اهل علم و دانش از نگارنده خواستند که این مجموعه‌های بیستگانی ادامه یابد از این جهت دومین بیست گفتار در سال ۱۳۶۹ و سومین بیست گفتار در سال ۱۳۷۲ و چهارمین بیست گفتار در سال ۱۳۷۶ و پنجمین بیست گفتار در سال ۱۳۷۹ به وسیله مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران - دانشگاه مکیل در مجموعه‌ای که بنام سلسله دانش ایرانی خوانده می‌شود چاپ و منتشر گردید. در این بیست گفتارهای ششگانه نظم منطقی و تاریخی رعایت نشده بلکه مقالاتی که آماده بود وقتی به بیست رسید اقدام به چاپ آن گردید.

در کتاب حاضر یعنی ششمین بیست گفتار علاوه بر برخی از مقالات علمی گزارشی از شرکت او در مجامع علمی در کشورهای: امارات متحده عربی،

تاجیکستان، تونس، سوریه، عراق، کویت، مجارستان، مراکش، مصر در این مجموعه دیده می‌شود. گزارش تفصیلی همایشی که با ابتکار و کوشش او تحت عنوان: قرطبه و اصفهان، دو مکتب فلسفه اسلامی در شرق و غرب در اردیبهشت ۱۳۸۱ در اصفهان برگزار گردید و بدون استفاده از اعتبارات خاص دولتی سی نفر دانشمند خارجی و سی نفر دانشمند داخلی در آن شرکت کردند و متعاقب آن تاکنون سی اثر نفیس که برای نخستین بار به جهان علم عرضه می‌گردد در همین شش گفتار آمده است.

برخی از پیشگفتارهای بزرگداشتنامه‌های بزرگان علم و دانش که در انجمن آثار و مفاخر فرهنگی ماهانه چاپ شده و اکنون نسخه‌های آن نایاب است زینت بخش این مجموعه گردیده است از جمله: شیخ محمدتقی آملی، عبدالحمید بدیع الزمّانی کردستانی، سید محمد کاظم عصار تهرانی، میرزا مهدی مدرّس آشتیانی، شیخ محمدعلی مدرّس تبریزی، حاج شیخ عباسعلی محقق واعظ خراسانی.

در پایان این کتاب فهرستی از یکصد و بیست مقاله مندرج در این شش بیست‌گفتار آورده شده که برحسب موضوع چند طبقه‌بندی گردیده است:

۱- زبان و ادبیات فارسی و ادبیات تطبیقی (عربی و فارسی) ۲۴ مقاله

۲- تاریخ پزشکی اسلامی ۲۱ مقاله

۳- فلسفه اسلامی ۱۹ مقاله

۴- کلام و عقائد و فرق و اسلام‌شناسی ۱۸ مقاله

۵- تاریخ علوم در اسلام ۱۷ مقاله

۶- گزارش سفرهای علمی ۱۰ مقاله

۷- یادبود بزرگان علم و دانش ۱۰ مقاله

۸- تصوف و عرفان ۱ مقاله

امید است که این کوشش ناچیز از جهت معرفی ادب و فرهنگ و تمدن اسلامی - ایرانی مورد پسند و پذیرش اهل علم و دانش به ویژه دانشجویان عزیز و گرامی که آینده علمی این کشور را در دست خواهند داشت قرار گیرد. بمنه تعالی و کرمه.

مهدی محقق